

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 5. julija 1856.

Ali se smé v drevnem sadišču ali vertni šoli zraven drevja še kaj družega saditi?

Da se na ta vprašanje pravo odgovori, je treba, da se razloži vprašanje na dvoje:

1. ali se dá v drevnih sadiščih med verstami mladih drevés brez škode saditi ali sejati kako drugo rastlinje?

2. ali naj ostanejo v drevnih sadiščih tisti prostori prazni, kjer so poprej drevesica stale, ali naj se obsadí s čim drugim?

Na obojno vprašanje se zamore reči: da! Kakošno zelenjad ali sočivje vmes vsaditi v drevno sadišče ne škoduje drevescem, marveč še hasni (koristi) na marsiktero stran.

Ker pa samim besedam „to je takole in ne drugač“ ne verjame vsakdo, je treba, da vsaka reč se do dobrega dokaže. Pri poljedelstvu in vertnarstvu posebno ne velja nič, kar ni po gotovih skušnjah poterjeno; marsikaj se ravna že sto let po starem kopitu in misli se, da tako je naj bolje in tako mora biti, pa ne drugač. Al pomota, če je tudi sto let stara, ostane vendar le pomota in ni zatega voljo resnica.

Poglavitna pomota v 1. delu vprašanja je to, da se čas ni prav razložil, kdaj se smé kaj družega v drevno sadišče ali vertno šolo saditi. Ako se to o pravem času ne stori, ne koristi, ampak škoduje drevju. Pravijo: „drevesca so še majhne, ne potrebujejo še veliko prostora, tedaj naj se prostor vmes prvo leto obsadí z zelenjadjó ali kakošnim sočivjem“. Al -- ki tako govore, se motijo, in če so ravnali tudi že veliko let tako, so ravnali vedno le napačno, zakaj ravno narobe je pravo. Ne uni, ki pravi: „drevesca so majhne, ne potrebujejo še veliko prostora“ itd. ima prav, ampak ta, ki takole govori: „mlade drevesca so bile še le lansko jesen ali morebiti še celó letošnjo spomlad vsajene, še tedaj niso dosti razprostirile svojih koreninic; ako se sedaj zemlja vmes drevja obsadí, postavimo, s sočivjem, ki močno raste, bo perje njegovo mlademu in še malo ukoreninjenemu drevju zunaj zemlje ravno tako škodovalo, kakor mu škodujejo korenine njegove pod zemljo, — tedaj je pravo le tole:

Smé se smé med drevesca v drevnem sadišču sočivje ali kaka druga zelenjad sejati ali saditi, al prvo leto potem, ko je bilo drevjiče sajeno, se ne smé to nikdar storiti.

Če pa je zemlja v vertni šoli prav dobra, se smé tudi prvo leto prostor okoli drevja s špinačo obsejati. Al treba je, da špinačno seme se zgoda seje; kakor hitro so ene verste drevja vsajene in se zemlja okoli njih ne bo več po-teptala, naj se to stori.

Razun tega pa še nekaj, brez kterega se tudi špinačno seme ne smé sejati. Kadar je špinača tako velika zrastle, da je za kuho, se mora vsa na enkrat — pa ne malo po malem — in vsa na en dan tako globoko doli porezati, da korenine ne poganjajo več. Zemlja med drevjem se potem tako plitvo odkoplje, da se špinačne koreninice ne dotaknejo; one bojo potem kmali v zemlji zgnjile, bojo drevesnim koreninam dober gnoj in jim pomagale, da bojo lože pod zemljo

se vrinile, gotovo pa mladim drevescem manj škodovala, kakor če jih plevél prav zaraste in zatare.

Ali je že v drugem letu po vsadbi drevés prav, da se prostor med njimi s sočivjem obseje, to pa se ravna po lastnosti drevesic, ki jih ima gospodar v vertni šoli. Ako ima take drevesa, ki ne potrebujejo cepljenja, se ni nobene škode bati, ako se med nje seje kaj družega, zakaj drevesne korenine so že dosti globoko v zemljo segle in se pod njo razširile, korenine družih sadežev jim tedaj nič škodovati ne morejo; — tudi serkajo te vés drug živež iz zemlje kakor une, in jim pridejo, kakor smo gori pri špinačnih koreninah rekli, na dobro. Vse eno je pa, ali so drevesca, ki požlahnjenja ne potrebujejo, iz mladik (natičev) izrejene, domá v hiši cepljene ali iz žlahnih pešk ali košic izrejene drevesa, ktere so še le potem za cepljenje namenjene bile, ko so že prvi sad rodile in se je gospodar prepričal, da je treba jih cepiti. Nobenemu sadnemu drevju ne škoduje cepljenje tako kakor češnjam; pa tudi pri nobenem drugem sadji se ne more tako gotovo pričakovati, da iz pešek žlahnega sadu se bojo izredile nove drevesa, ktere bojo donašale ravno tako žlahen ali pa še bolji sad, kakor iz košic pri češnjah. Al košice se morajo izbrati od naj boljnjih češinj. Če jih tudi ne cepiš, boš vendar imel še boljše češnje kakor so marsiktere drevesa, ki se pod različnimi imeni za žlahne prodajajo. In če bi utegnili spodleteti, da ti sad necepljenk ne dopada, saj nisi nič zamudil, ker zmiraj še zamoreš češnjo pri glavi (in der Krone) cepiti.

Kaj prav bi bilo, da gospodarji, kteri imajo radi to prijetno poletinsko sadje, bi nabirali košice žlahnih češinj in mnogoverstne plemena posebej sadili, kakor je nekda delal baron Truhsses, kteri se je s posebnim veseljem pečal s češnjevim drevjem. Kdor želi si zarediti dobrih češinj, naj sadi mnogoverstne plemena posebej, tiste, ki so mehkega mesa posebej, hrustavke spet posebej in višnje tudi drugam. (Konec sledí.)

Pijača iz brinja *).

V 48. listu omenja „novičar iz Istre“ od tebe in marsikter radovedž, ki te še ne pozná, si je znabiti mislil, kako nek se napravljaš. Naj mu jez s par besedami to povém: „Nabere se starič ($\frac{1}{3}$ Merling) brinja (pri nas se imenuje smreka) na pol zrelega pa tudi dobro zrelega skupej, dene se ga le samo en polič stolčenega v zdrav in čist vinsk sodec, in odmah (precej) se zakuha ena brenta (20 bokalov) vode; vlije se voda vrela v sodec na brinje, kteri se berž terdo zamaši, da ne zgubi duha. Tako naj stoji in se skupaj kuha 3 do 4 dni, in potlej vzemi še toliko frišne vode, kolikor si pervikrat kuhane vzel, odmaši sodec in vlijjo na ono prvo zmes in dobro sopet zamaši. Do 8 ali 10 dni je gotova ta pijača; odtoči si je in pij brez pretakanja ali da bi brinje vèn vzel. Pazi, da sodec ne pustiš odmašen, da se ti pijača ne pokvari; le toliko si natoči en-

*) Ta pijača, od ktere se v poprejšnih časih ni slišalo nič, je zdaj zlo občna v Istri; popotniki pravijo, da se v Vodinjanu, tergu istrijskem, blizu Pule tudi prodaja po 14 kr. Zdrava mora biti, ker se menda lekarnice pritožijo, da malo zdravi prodajo, od kar se ta nova stvar pije. Pis.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajovsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 9. julija 1856.

Ali se smé v drevnem sadišču ali vertni šoli zraven drevja še kaj drugzega saditi?

(Konec.)

Ako pa drevesa v drevnem sadišču so divjaki, ki imajo drugo leto po nasadbi cepljeni biti, ni dobro, da bi se sejalo sočivje vmes: prvič zato ne, ker, kadar se drevó cepi, se moti, da ne raste tako kakor bi sicer rastlo, in se tako rekoč nazaj postavi v versto malih drevesic, tedaj je dobro, da se mu vsa zemlja pustí v vertni šoli in se ne sadi nič drugzega tam; — pa tudi zato ni dobro v gori imenovanih okoljčinah zelenjadi in sočivja sejati, ker kadar se drevesa cepijo, se pohodijo in poškodujejo zraven vsajene reči lahko tako, da vse skupaj ni potem nič prida.

Po drugem letu potem pa ni nevarnosti več, da bi sočivje drevju škodovalo; brez vse skerbí vsevaj tedaj med drevesca sočivja ali kaj drugzega tako dolgo, dokler ni drevje v vertni šoli tako veliko zrastle, da bi sedaj ono zateralo rastline, ki so se vsejale vmes. Kadar pa si ktere drevesa izkopal v vertni šoli, da si jih presadil na njih stanoovitno mesto ali jih prodal, in so potem prazni prostori ostali, le obsej te prostore s kakošno zelenjavo ali sočivjem.

Naj povém pri ti priliki, kar sem vidil pri nekem vertnarji ravno v ti zadevi. Cela greda je bila s hruškami kakor v vertni šoli obsajena, pa že čez polovico drevesic je bilo izkopanih. V sredi med dvema verstama hruševega drevja je bila povsod versta fižola vsajena, kateri se je tako okoli drevés ovijal, da ni bilo mogoče po gredi semtertje iti brez škode za fižol. Vertnar, ki je z vertnimi pridelki kupčeval, mi je rekel, da fižolu ohera zeleno stročje le odzunaj in ga prodaja; kar ga pa odznotraj raste, ga pustí da dozori. „Ko sem pervikrat na drevno gredo posadil fižola — mi reče oni vertnar na dalje — sem si mislil: če fižol drevje v rasti tudi enmalo zaderží, nič ne dé, saj je že dosti veliko; — ali skušnja me je učila, da ni bilo tako kakor sem mislil, zakaj drevesa so rastle sedaj kakor poprej“. Ko je fižol dosti dorastel, ga je ogrebel in ga potem pustil kakor je bil, in drevje in fižol sta zaterla vès plevel tako, da je bila greda popolnoma čista, pridelk fižola pa prav obilen. Ta je pač živa priča, da ob pravem času se smé zraven drevés še kaj drugzega saditi.

Na drugo vprašanje: ali se namreč v drevnem sadišču ali vertni šoli smé na tisto mesto, kjer so poprej drevesa stale in so izkopane bile, sočivje saditi? zamoremo odgovoriti, da ravno po vsejanem sočivji se taki prazni prostori naj pripravníši naredé za novo nasadbo drevja. Če dalje se je na takih prostorih sočivje ali kakošna druga vertnarska zelenjad imela, toliko bolji so bili za novo drevno sadišče; se vé, da dobro pognojiti je treba onim vertnarskim pridelkom.

Komur koristnost take mnogoverstne zasadbe ni prav jasna, naj se ozrè le po rastlinah v naravi, katerih človek ne seje in ne sadi, in vidil bo, kako različne rastline rastejo mnogokrat skupaj in se dobro obnašajo; — naj se ogleda po nekterih njivah, kjer je pod žito gospodar vsejal klaje, korenja ali kaj drugzega, in se oboje dobro obnaša. Veliko se je že govorilo in pisalo, da sadno drevje zraven njiv vsajeno je škodljivo žitu, in da tudi nekteri poljski sa-

deži škodujejo sadnemu drevju, ako je blizo njih vsajeno. Mnogo let sem si prizadeval, da bi bil to natanko zvedil, zato sem skušal in skušal marsikaj, pa nikoli se nisem mogel prepričati, da bi sadno drevje žitu škodovalo, če niso drevesa tako gosto posajene, da žito stoji kakor pod streho noč in dan. Le repi in zelju ne teknejo drevesa, ako so blizo zraven vsajene.

Woch. d. L. F. u. H.

Gospodarske skušnje.

(Bivec *) na polji Fužinske grajšine). Gosp. predsednik naše kmetijske družbe so nam te dni, iz Pariza se povrativši, o pridelku biveca sledeče na znanje dali. „Na pešeni naši zemlji, kakoršna je povsod v fari pri Maríi Devici v Polji pod Ljubljano, sem dallansko jesen poldrugi funt biveca vsejati, in pridelali smo iz njega 117 funtov prav čistega in oljnatega semena. Zraven tega pa moram še to povedati, da je prav dobro sterpel letošnjo hudo zimo, naša navadna ogeršica, ki je bila tikoma biveca na enaki njivi vsejana, pa ne tako; za tretji del manj kot biveca smo je pridelali“. — To je že druga domača skušnja, ktera poterjuje hvalo, ktera se daje bivcu v ptujih deželah. Ako se bo obnašal tudi vprihodnje tako dobro in se ne bo zvergel, utegne res navadno ogeršico spodriniti, zlasti, če bo tudi dobrega olja dosti dal. V tem še pričakujemo skušinj.

(Kruh iz želoda). Nabere se zdravega želoda kolikor treba; oluši se zvunajne lupíne, ter zreže na male kosčike al pa se raztolče; potem se dene v kad in polije s čisto vodo tako, da voda en pavec visoko nad želodom stoji. Pustí se voda 15 ur stati: potem se odcedí (podobna je lugu z oljem zmešanemu), in vlije se nova voda na-nj, ktera naj sopet tako dolgo stoji. To naj se ponavlja tako dolgo, da bo voda popolnoma čista. Potem se suši želod v krušni peči, al pa na lesah na peči v hiši; želod posušen se zmelje. Iz tega pridobljena moka se z enakim delom režene moke dobro pomeša, potem pa se ravna ž njo kakor z reženo ali ječmenovo moko, kadar se kruh nareja.

Opomin gospodarjem zastran živine.

Že se je spet letos na več krajih primerilo, da je živina nagle smerti poginila, in pri natančnem preiskovanju se je pokazalo, da je bila tista kužna bolezen, ki se primerja sosebno poleti ob hudi vročini in suši, in je znana pod mnogimi imeni, ker jo tù vrančni prisad, bolezen na vranci, tam černi ovčič, černi sajovec, metljaje **) itd. imenujejo. Černa kri kakor oglje, go-

*) Pri ti priliki povemo na vprašanje iz Dunaja, da nam nemško ime „biveca“ ni znano in da ga menda tudi nima, ker na Češkem, odkodar se je zaplodilo to seme k nam, ga sploh tudi v nemških gospodarskih časnikih imenujejo „der Bivic“ in nikoli drugač. Ako bi ga hotli po nemški kerstiti, bi mogli besedi „Rüps“ pristaviti kak prilog. Naj pa raji ostane slovanski bivec tudi v drugih jezicah bivec! Vred.

**) Metljaje imenujejo to bolezen, kakor smo se te dni sami pričali, po več krajih na Notrajskem. Na Gorenskem jí pravijo „bolezen na vranci“, ker pod metljaji (metulji?) na jetrih in na pljučah zapopadajo pri nas le gljístavo ali červivo bolezen, ki ste kot dolgočasne bolezni kakor noč